

*Кунець Іванна,
Національний університет «Острозька академія»*

СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ ФО З ЧИСЛОВИМ КОМПОНЕНТОМ

У статті розглядаються способи перекладу фразеологічних одиниць (ФО) з чисельним компонентом, аналізуються їх значення у перекладі і визначається місце ФО у системі міжмовної комунікації.

Ключові слова: *фразеологічна одиниця, спосіб перекладу, число, еквівалент.*

В статье рассматриваются способы перевода фразеологических единиц (ФО) с числовым компонентом, анализируются их значения в переводе и указывает на место ФО в системе межъязыковой коммуникации.

Ключевые слова: *фразеологическая единица, способ перевода, число, эквивалент.*

In this article are investigated the ways of translation of phraseological units (PhU) with the numeral component, are analysed their meanings in translation and is denoted the place of PhU in the system of the interlinguistic communication.

Key words: *phraseological unit, way of translation, number, equivalent.*

Кожен фразеологізм специфічний тим, що вживається лише в певному контексті за певних обставин і несе на собі найголовніше смислово-стильове навантаження усєї лексичної конструкції, у межах якої вживається. При перекладі не всі еквіваленти цим фразеологізмам зберігають оригінальну вагу числа, замінюються іншим числом, а подекуди і взагалі його не відображають, наприклад: *not worth three straws* – нікчемний, гроша мідного не вартий. При перекладі фразеологізмів різних типів перекладачу найважливіше зберегти семантичне значення та стилістичну функцію одиниці що переклада-

ється. При цьому перекладачеві можуть допомагати еквіваленти, які або повністю, або частково відповідають фразеологізмам. **Повними** еквівалентами фразеологізмам називаються такі одиниці, які повністю співпадають з ними у значенні, стилістичному забарвленні, образності і складі. У нашому випадку йдеться про ті одиниці, які зберігають значення числа при перекладі: *make the first move* – зробити перший крок. Передусім перекладачеві важливо передати так званий «образ» фразеологізму, як ми бачимо з наведеного прикладу перекладеної єдності: числівник «first» як в оригінальному виразі, так і в перекладеному еквіваленті зберігає значення ініціативності. **Частковими** фразеологічними еквівалентами можна назвати ті одиниці, які співпадають з оригіналом у всьому крім лексичного складу, які мають певні граматичні розбіжності з оригіналом при наявності однакового значення та того ж стилістичного напрямку. В. М. Комісаров називає часткові еквіваленти поняттям «аналогі», тобто такими одиницями, які замінюють лексичне вираження поняття іншими одиницями в той час, коли семантична і синтаксична структура залишаються незмінними [1, с.120]. Прикладом може стати фразеологічна єдність *have second thoughts* – передумати, змінити рішення; роздумувати. З оригінальної фрази видно, що йдеться про щось, що робиться після чогось однотипного, тобто здійснюється той же процес, який є рівнозначним першому – було прийняте якесь певне рішення, але через певні обставини мовцю доводиться робити це вдруге; прямо числівник «second» у перекладі не вживається, хоча і зрозумілий з контексту.

Серед фразеологізмів можуть траплятися також одиниці, які потрібно перекладати дослівно, щоб відобразити явище, яке вони позначають. Тут у нагоді перекладачу може стати принцип **калькування**, тобто точного і дослівного перекладу всіх елементів одиниці. Варто зазначити, що калькою перекладатися можуть лише ті вирази, які в мові, на яку здійснюється переклад, позначатимуть те ж саме поняття: *the lesser of two evils* – найменше з двох бід. Калькування можна використовувати лише для фразеологічних єдностей, проте до зрощень цей принцип, як правило, не застосовується.

Ще один принцип – **контекстуальної заміни**, – підходить лише для одиничного використання в одному контексті, коли оригінальний вираз неможливо перекласти жодним іншим способом, але можливо замінити семантично схожим виразом: *wear two hats* – пра-

цювати за сумісництвом. Дослівний переклад означав би «мати два начальника», «працювати під керівництвом двох осіб».

Описовий переклад – переклад одиниць, які не мають відповідників у мові, на яку здійснюється переклад, за допомогою лексичних одиниць, які максимально близько можуть передати значення поняття: *have/make two bites at/of cherry* – ділити щось і без того маленьке; даремно втрачати сили, викладатися на повну, проявляти надмірне старання, прикладати більше зусиль ніж потрібно. Тут важливо відзначити, що два конотативних значення цього виразу зовсім різні, на асоціативному рівні перше значення сприймається логічніше за друге. Якщо перше значення зрозуміле, то друге після деяких роздумів також стає очевидним – для чого відкушувати від вишеньки, якщо її можна з'їсти всю відразу? У цьому виразі ключовими є два елементи – «two» і «cherry», адже ними виражається кількість і якість, про яку йдеться.

Переклад фразеологізмів відіграє надзвичайно важливу роль, і в наш час його важливість зростає, адже з'являються нові фразеологізми, які як мовці, так і реципієнти повинні розуміти задля покращення міжмовної комунікації. ФО, як експресивні доміанти усного і письмового вираження мови, залишаються під особливо пильною увагою як лінгвістів, так і перекладачів. Кожна з цих одиниць вимагає ретельного аналізу не тільки своєї структури, але й лексично-семантичного середовища, в якому вживається, і також стилістичного навантаження всього виразу. Нові ФО з'являються у тих випадках, коли виникає необхідність пояснити якість з нової точки зору, або дати емоційно-експресивну оцінку явища, яке до цього часу ще не несло жодного особливого смислового навантаження для мовців. Цікаво те, що, як зазначає Сміт, фразеологізми з'являються у побутовому спілкуванні, і найвдаліші з них залишаються у мові і таким чином її поповнюють [4, с.348]. Проблема полягає в тому, що лише деякі з них можуть активно використовуватись у мові, решта залишається у пасивному словнику і подекуди використовується у творах та в усному мовленні з метою надання мові більш емоційного забарвлення. Для перекладача важливо знати про існування таких виразів, особливо це стосується фразеологічних зрощень, які не користуються великою популярністю у розмовній мові, проте і не забуваються лексико-фразеологічною системою. З плином часу можуть з'являтися фразеологізми-неологізми, адже мова розвивається

і її словниковий багаж поповнюється все новими виразами, які потребують пояснення. Можливо з'являться нові методи відшукування еквівалентів фразеологічним одиницям, проте семантика виразів так само потребуватиме детального аналізу і особливої стилістичної форми у мові, на яку вираз перекладається.

Література:

1. Комісарів В.Н. Сучасне перекладознавство. – М., 2001. – 380 с.
2. Корунець І.В. Теорія і практика перекладу. – Київ : Вища школа, 1986. – 173 с.
3. Кунин А.В. Большой англо-русский фразеологический словарь: Около 20000 фразеологических единиц. – М. : Живой язык, 1998. – 944 с.
4. Сміт Л.П. Фразеологія англійської мови. – М., 1998. – С. 846.